

rogyott. Ezalatt a kos még egyszer a hasába dőfte iszonyatos szarvát. A tábornok érezte, hogy megszakad valami, ami a földi léthez kötötte. A motorfűrész sivitása végtelenbe nyúló, egyszólamú hegedűhanggá változott át.

Gallusz Edit fordítása

A KÉT NEVELŐ

THOMAS BERNHARD

Az új nevelő a délelőtti tanítás után csatlakozott hozzám, amikor éppen a nagy hálóterem ablakai alatt bandukoltam. Sápadt volt a kimerültségtől, de nem panaszkodott. Igénytelensége szálnalmat keltett bennem. Már a sörfözde falainál jártunk, amikor váratlanul elkezdett mesélni a korai gyermekkoráról, majd az álmatlanságáról, ami ezzel az időszakkal szoros kapcsolatban áll. Ez a kíméletlen, veleszületett álmatlanság az idő múlásával egyre csak rosszabbodott, és nincs ellenszere. Esztelenség lenne állítani, hogy álmatlanságban szenved. Képtelenség.

Ez az álmatlansága értelmileg és testileg is teljesen tönkreteszi, egyszer még talán halált is hoz. Gondolatait már nem tudja tovább magába fojtani. Vallomástétele megmagyarázza mi a szükségeszerű az eljövendő eseményekben.

„El tudja azt képzelni – szólalt meg –, hogy már gyermekkoromban tíz-tizenkét egymás utáni éjjelen ébren feküdtem az ágyban, holtfáradtan, anélkül, hogy el tudtam volna aludni? Egy felnőtt az intelligenciája révén uralkodni tud az álmatlanságán, és az egész dolog nevetségessé válik. Egy gyermek nem képes erre. A gyermek az álmatlanság kiszolgáltatója.” Az új városkapuhoz érve, anélkül, hogy az alattunk elterülő városra pillantottunk volna, jobbra fordultunk, amint azt már egy ideje megszoktuk: jobbra, és nem balra. Ő jobbra akar menni, jobbra megy, tehát én is megindulok abba az irányba. Csakis azért, mert az új városkapun áthaladva ő ezen a helyen mindig arra ment. Úgy vélem, nem is merészel balra fordulni. Tőlem függ, mert ha egy napon balra fordulok, akkor ő is abba az irányba megy, követni fog, mert ő a gyöngébb. Ugyanez az oka, hogy már hetek óta én követem őt a jobb oldali irányba . . .

Miért? A következő alkalommal egyszerűen elfordulok balra, akkor ő is balra jön. Sokáig szilárd meggyőződése volt, hogy ez így a helyes és hasznos. De ez az időszak már elmúlt. Ha ráhagyom, csak ártok neki. Még többet ártok, ha követem is. Hiszen nincs már ereje, hogy megforduljon, és eltérjen a megszokott iránytól . . . Néhány lépéssel az utelágazás után így szólt: „Amit az álmatlanságomról mondtam önnek, összefügg az innsbrucki intézetből való elbocsátással, ugyanis, amint ön is tudja, a szünidő előtt ott dolgoztam.” Így folytatta: „Az egész eddigi életem szörnyűség, ezért jogomban áll iszonyatos életet élni. Ez az iszonyat nem más, mint az álmatlanságom . . . Miért bocsátottak el az innsbrucki intézetből? Íme a történet. Mint minden velem kapcsolatban, ez is azzal kezdődött, hogy nem tudtam aludni. Képtelen voltam elaludni. Kipróbáltam sokféle altatószert, de már egyik sem segített. A diákjaimmal – mesélte – órák hosszat futkároztunk az északi parton. Mindannyian elfáradtunk, de elaludni így sem tudtam. Az olvasás sem álmosított el. Tágra nyílt szemmel, életfogytiglan tartó álmatlanságnak kiszolgáltatva, meredten bámultam magam elé. Foglyul ejtett mindenféle piszkos gondolat, és egyre csak ezt ismételttem: ők alszanak, én nem alszom, ők alszanak, én nem alszom, én nem alszom, ők alszanak, én nem alszom . . . Ez az intézeti nyugalom, a hálótermeknek ez az undorító nyugalma . . . Amikor mindenki alszik, egyedül csak én nem alszom, én nem . . . A hálótermekben pihenő fiatalok . . . Micsoda erkölcsi tőke! Az időjárás frontok, igen, azok hoznak álmot, vagy éppen álmatlanságot az ember szemére . . . A növendékek alszanak, én nem alszom . . . Ezek a végtelen éjszakák elpusztították testemet, lelkeimet . . . Mélyen befészkelte magát a tudatomba, hogy nincs ellenszere az álmatlanságomnak, ezért nem tudtam elaludni. Úgy képzelje el, hogy már hetek óta nem aludtam semmit . . . Vannak, akik azt állítják, hogy nem alszanak, de ez nem igaz. Van, aki azt állítja magáról, hogy hetek óta nem aludt, holott mindig mélyen aludt. De én valóban heteken át nem aludtam! Heteken, sőt hónapokon át! A feljegyzéseim is tanúsítják, hónapokon át nem aludtam. Egy vastag füzetben vezetem a feljegyzéseimet az álmatlanságomról. Ahány órán át ébren voltam, annyi fekete vonal. Ahány órát aludtam, annyi pont. Ez a füzet – mondta az új nevelő –, ezerszámra tartalmaz fekete vonalakat, és csupán öt vagy hat pontot. Mivel már jól ismer, föltételezem, nem vonja kétségbe a följegyzések pontosságát. És azon az éjszakán, amely még most is felzaklat, és attól

tartok, hogy még önt is, azon a bizonyos éjszakán, egy bosszúsággal teli nap után a diákjaim észbontó viselkedése és kiállhatatlan magatartása után a fejemben egyre csak a sziklafalon látott perverz képek kavargtak, és nem tudtam elaludni. Még a legkínosabb mentség, az elmélyült olvasás sem segített. Kapkodva lapozgattam olvasmányaimat. A félelem és remegés, az elhatározás és válaszüti, a pascali gondolatmenet sorai mind-mind összekuszálódtak a tudatomban. Mintha egy a gyengeelméjűség kezelésére szánt népszerű mazochista gyógyászati könyv tanácsait olvastam volna. Hajnali két óra lehetett, amikor a fáradtságom le tudta győzni az álmatlanságomat. Éreztem: hirtelen előnt a fáradtság, és legyőzi az álmatlanságomat. Elaludtam. Valóban aludtam, habár mint tudja, rá se gondoltam már hosszú-hosszú ideje az ilyesmire. Nem volt szabad gondolnom rá. De alighogy elaludtam, felébresztett egy állat. Az erdőből jött elő. És ez heteken át minden éjjel ugyanúgy megisméltődött. Fölébredtem és hallottam az állatot. Heteken át, újra és újra. Hallottam, amint az állat ott csörtetett az ablakom alatt . . . A hóban . . . Minden éjjel ugyanabban az időpontban hallottam mászkálni azt az állatot a hóban az ablakom alatt. Nem tudom biztosan, milyen állat lehetett, mert nem volt erőm fölkelni, az ablakhoz odamenni és kinézni. Máig sem tudom, milyen állat volt. Amint a följegyzéseimből is kiderül, ez pontosan harminchat éjszakán ismétlődött meg. Nem tudtam elaludni, majd abban a pillanatban, amikor mély álomba merültem volna, jött az állat és felébresztett. A harminchetedik éjjelen is minden ugyanígy történt: nem tudtam aludni, sehogy sem tudtam elaludni. Miközben a legborzalmasabb módon gyötört az a gondolat, hogy megint nem tudok elaludni, nem alszom, valami úton-módon, mint ahogy az az előző harminchat éjszakán is történt, elaludtam egy pillanatra, mert egyszer csak felébresztett az az állat. Élelmet keresve az ablakom alatt turkált a hóban. S ehhez még hozzá kell tenni, mint azt ön is tudja: a legzordabb téli időben is nyitott ablaknál alszom.

És akkor – mondta az új nevelő – fölkeltem, elővettem a pisztolyt, amit mindig a párnám alatt tartok, kibiztosítottam és lőttem, fejbe lőttem az állatot.”

A sörfőzde előtti téren álltunk földre szegezett tekintettel. „Természetesen mindenki fölébredt – mesélte tovább. Legelőször a növendékek, majd a nevelők, a professzorok és az intézet igazgatója. Merev tekintettel bámultam magam elé. Hallottam, amint a lelőtt állatot el-

húzták a pumpás kút mellől, és a fal mellett cibálták, cipelték. A nevelők bevonszolták az épületbe. Hallottam, hogy a nevemet kiáltozták. Pontos lövés. Ezt az elismerést azonnal tudomásul vettem. Mesterlövés. Gyűlölöm Innsbruckot. De ilyen rövid idő elteltével már itt Salzburgban is észrevettem az újabb rossz félreérthetetlen előjeleit.

Kedves kolléga – mondta nyomatékosan –, szíves elnézését kérem!”

Hetek óta fontolgom, hogy öngyilkos leszek. Ez az igazság. Csak hiányzik hozzá az akaraterőm. De ha végül mégis összeszedném a bátorságom, és felakasztanám magam, vagy a vízbe ugornék, nem lennék azonnal akasztott ember vagy vízbe fúlt hulla. Hatalmába kerített valami nyomasztó erőtlenség és a belőle eredő haszontalanság. Közben a lombokat akasztófának látom, a víz is egyre csalogat, hív, hogy összecsapjon a fejem felett. De én csak járkálok tétován, nem ugrom a vízbe, nem akasztom fel magam az első fára. Nem hajlok meg a fa akarata előtt, félek a víztől, félek a fáktól, mert nem teszem azt, amit ők akarnak. Mindentől félek . . . Mindig ugyanabban a zakóban járok. Ez egy nyári zakó. Nagykabátot, sőt mellényt sem viselek, nadrágom, cipőm is nyári. Ám nem fázom, ellenkezőleg, valami rettenetes belső forróság állandóan izgalomban tart, a fejemet is előnti. Ha anyaszült meztelenül futnék Parschallenbe, még akkor sem fáznék meg. Térjünk a tárgyra: azért futottam Parschallenbe, mert nem akartam megőrnülni. Muszáj elhagynom a házat, ha nem akarok megőrnülni. Ám az igazság az, hogy igenis meg akarok őrnülni, őrnült akarok lenni, semmit sem kívánok jobban, mint hogy őrnült legyek, de félek, hogy még sokáig képtelen leszek erre. Legyek már végre őrnült! Fogva tart az őrnülettől való félelem. Inkább legyek már teljesen őrnült! Két orvos is megjósolta, egyik a tudományok doktora, megjósolta a két orvos, hogy rövid időn belül megőrnülnék. A legrövidebb időn belül őrnült leszek, igen, ezt jósták, a legrövidebb időn belül; erre várok már két éve, de eddig még nem őrnültem meg. Azt hiszem, beleőrnülnék, ha nem szokhatnék meg a szürkület és a hirtelen beálló sötétség elől. Ez az az időszak, amikor esténként sem a szobámban, sem a házban nem látok már semmit. Nem látom, mit érintek meg. Hallok ugyan sok zajt, de nem látok semmit, de még mennyire hogy hallok, ám nem látok. Borzasztó egy állapot. Egész biztosan beleőrnülnék, ha minden megpróbáltatás ellenére sem hagynám el a házat, hanem ebben a szörnyű állapotban a szobámban vagy a ház

folyosóján maradnék. Kibirnám a szürkületet és a sötétséget, kibírnam a megőrülésig.

Úgy éreztem, végem van. Ismét elfogott a félelem az üresen kongó háztól, a hidegen és üresen tátongó szobáktól. Saját magamtól is féltem, és leültem, hogy megírjam ezt a pár sort, nehogy a félelmem a halálba kergessen . . . Midőn újra – bár nagyon fordulatosan –, de újra csak kiszolgáltattam magam az irtózatos betegségemnek, elgondolkodtam, mihez is kezdjek, és leültem, hozzáfogtam írni.

Gallusz Edit fordítása

VÉRVÖRÖS

CORNELIA BECKER

Bőségben áll a naptól edzett vidék, amely zöld és sárga beteljesüléséhez közeledik. Itt az aratás ideje. Ez az az időszak, mielőtt a felhők elnyelnék a dombokat, és az év az ágakról lehullana. Ez az az időszak, mielőtt a falu egy szintelen álomba süllyedne a csupasz fekete fák közé.

Összegyűlt egy nagy család, pont most ültek le öt kihúzott asztal mellé. Alig hogy felvágták a kalácsot, máris előkerülnek a régi történetek, ártatlan anekdoták az emlékezetben tárolt évekről, melyeket évente a családi találkozókon emlegetnek. Emlékszel? Egész másként volt . . . Mindenesetre szép idők voltak, még akkor is, ha velünk együtt megöregedtek.

A köztük lévő kapcsolat csak néhány kimért gesztusban nyilvánul meg, szeretet, melyet nem szavakkal fejeznek ki.

Súlyosan fut le a mézszínű fény a falakon, kitágítja a pupillákat egész a szemhéjakig.

Amikor a kiáltások felhangosodnak, és a nevetés is harsányabb lesz, a veszély csönget a bejárati ajtón. Kissé zavartan tér vissza a háziasszony a legidősebb fiával. A fiún vérvörös öltöny van, amely nem tudja enyhíteni zöld szemének átható tekintetét. Két zöld színű folt összefonódva a szívárványhártya körüli fehérséggel. A fiú egy pillanatra lustán a fénybe